

"+२ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण " या चालू
जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजनेला नव्याने
प्रशासकीय मान्यता देणेबाबत"

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक जिवायो-२०१०(३३३/१०)-व्यशि-२ (अर्थस)
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई - ४०० ०३२
दिनांक :- २५ नोव्हेंबर, २०१०

संदर्भ :- १) Education & Youth service Department's Resolution No.
VOC/XXXVIII dated 9th Aug. 1978

- २) शिक्षण व सेवायोजन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक व्हीओसी-१०८८/५१५१८/
(७०३)/तांशि-३५, दिनांक २८ ऑक्टोबर, १९८८
- ३) नियोजन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक जिवायो-१००७/प्र.क्र.३९/का-१४४४,
दिनांक १६ फेब्रुवारी, २००८
- ४) नियोजन विभागाचे पत्र क्रमांक जिवायो-२०१०/प्र.क्र.९७/का.१४८१,
दिनांक २० मे, २०१०
- ५) प्र.संचालक (व्यवसाय शिक्षण), व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय,
महाराष्ट्र राज्य, मुंबई -०१ यांचे पत्र क्रमांक ६/नियोजन/जि.यो./यो.प्र.मा./१४५,
दिनांक २०ऑक्टोबर, २०१०

प्रस्तावना :- डॉ. कोठारी आयोगाच्या शिफारशीनुसार "+२" स्तरावरील शिक्षणाला व्यवसाय शिक्षणाची जोड देवून अधिकाधिक विद्यार्थ्यांना व्यवसायिक शिक्षण द्यावे व त्यांना रोजगार/स्वयंरोजगार करण्यास प्रवृत्त करावे जेणेकरून महाविद्यालयीन शिक्षणाकडे जाणारा विद्यार्थ्यांच्या लोंढा कमी होईल या उद्देशाने राज्यात शैक्षणिक वर्ष १९७८-१९७९ पासून शासन निर्णय दिनांक ९ ऑगस्ट, १९७८ अन्वये व्यवसाय शिक्षणाची ३०% व्याप्ती असलेले द्विलक्षी व्यवसाय अभ्यासक्रम सुरू करण्यांत आले आहेत. इयत्ता १२ वी उत्तीर्ण विद्यार्थ्यांनी रोजगार/स्वयंरोजगार करावा व ते शक्य न झाल्यास पुढील शिक्षण घेता यावे असा दुहेरी हेतु या योजनेमध्ये आहे.

तसेच सदर आयोगाच्या शिफारशीनुसार व नविन शैक्षणिक धोरण १९८६ मधील तरतूदीनुसार इयत्ता ११ वी व १२ वी च्या स्तरावर व्यवसाय शिक्षणाची जोड द्यावी व जास्तीस जास्त विद्यार्थ्यांना व्यवसायिक प्रशिक्षण देवून रोजगार व स्वयंरोजगार करण्यास प्रवृत्त करावे व महाविद्यालयीन शिक्षणाकडे जाणारा लोंढा थांबवावा या हेतुने राज्यात ७०% व्यवसाय शिक्षणाची व्याप्ती असलेले किमान कौशल्यार आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रम १९८८-८९ पासून सुरू करण्यांत आले. +२ स्तरावरील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रमांमध्ये (जून नांव किमान कौशल्यार आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रम) ७०% व्यवसाय शिक्षणाचा समावेश आहे. सदर अभ्यासक्रम दिनांक २८ ऑक्टोबर, १९८८ च्या शासन निर्णयान्वये सुरू करण्यांत आलेले आहेत.

सद्यस्थितीत राज्यामध्ये ४९ शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा/केंद्र तथा कनिष्ठ महाविद्यालयांमधून +२ स्तरावरील द्विलक्षी अभ्यासक्रम शिकविण्यांत येतात. तसेच ५३ शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा/केंद्र तथा कनिष्ठ महाविद्यालयांमधून +२ स्तरावरील उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रम (जून नांव किमान कौशल्यार आधारित व्यवसाय अभ्यासक्रम) शिकविण्यांत येतात.

शालेय स्तरावर शिक्षण अर्धवट सोडलेल्या व उच्च शिक्षणासाठी प्रवेश घेऊ न शकलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी रोजगार/स्वयंरोजगारास उपयुक्त असे महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परिक्षा मंडळाचे अल्प मुदतीचे अभ्यासक्रम राबविण्यांत येत आहेत. सद्यस्थितीत राज्यातील १९ शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा/केंद्रांमधून ०६ महिने ते २ वर्षे कालावधीचे प्रमाणपत्र अभ्यासक्रम राबविण्यांत येत आहेत.

उपरोक्त +२ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रमांसाठी पूर्व व्यवसायिक अभ्यासक्रमासाठी उपलब्ध असलेल्या पायाभूत सुविधांचा वापर करण्यांत येतो. मात्र +२ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण अभ्यासक्रमांच्या तसेच प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांच्या प्रात्यक्षिकांसाठी मानकानुसार आवश्यक असलेली यंत्रसामग्री, हत्यारे, फर्निचर, उपकरणे इत्यादी खरेदीसाठी, व्यवसाय अभ्यासक्रमांच्या प्रात्यक्षिकांसाठी आवश्यक प्रयोगशाळा, संगणक प्रयोगशाळा, संवाद प्रयोग शाळा, दृक्श्राव्य साधनांची खरेदी इत्यादी बाबींचा खर्च भागविण्यासाठी +२ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण या जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजनेद्वारे जिल्हा नियोजन समिती कडून मागील कित्येक वर्षांपासून निधी उपलब्ध करून देण्यांत येत आहे. मात्र योजनेच्या प्रशासकीय मान्यतेचा शासन निर्णयाचा नियोजन विभागाकडून आग्रह धरण्यांत येत असून, भविष्यात नियतव्ययाची मागणी करणे व निधी अर्थसंकल्पीत करणे तसेच खर्च करणे या बाबींसंदर्भात प्रशासकीय अडचणी निर्माण होवू नये यासाठी "+२ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण" या चालू जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजनेस नव्याने प्रशासकीय मंजूरी देण्याची बाब शासनाचे विचाराधिन होती.

शासन निर्णय :- उपरोक्त विवेचन लक्षात घेता "+२ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण" या चालू जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजनेस या शासन निर्णयान्वये नव्याने प्रशासकीय मान्यता देण्यांत येत आहे.

१) "+२ स्तरावरील व्यवसाय शिक्षण" या जिल्हास्तरीय सर्वसाधारण योजनेकरीता उपलब्ध होणाऱ्या निधीतून खालील बाबींवर खर्च करण्यांत यावा.

- १.१) शासकीय तंत्र शाळा तथा कनिष्ठ महाविद्यालयांमधील विद्यमान व नव्याने सुरू करण्यांत येणाऱ्या +२ स्तरावरील द्विलक्षी व उच्च माध्यमिक व्यवसाय अभ्यासक्रमांच्या तुकड्यांच्या अथवा नविन अभ्यासक्रमांच्या तसेच महाराष्ट्र राज्य व्यवसाय शिक्षण परिक्षा मंडळाच्या प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांच्या प्रात्यक्षिकांसाठी विहित मानकानुसार आवश्यक असलेली यंत्रसामग्री व साधनसामग्री, हत्यारे, उपकरणे, फर्निचर इत्यादींची खरेदी, तसेच त्यांची दुरुस्ती, देखभाल, आधुनिकीकरण इत्यादींवरील होणारा खर्च.
- १.२) +२ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम व प्रमाणपत्र अभ्यासक्रमांच्या प्रशिक्षणासाठी आवश्यक असलेली प्रयोगशाळा, कार्यशाळा व ग्रंथालय विकास, व त्यांचे आधुनिकीकरण.
- १.३) वाय-फाय कॅम्पस उभारणी व आधुनिकीकरण.
- १.४) संगणक व संवाद प्रयोगशाळा उभारणी व विकास.
- १.५) दृक्श्राव्य साधने, शैक्षणिक साहित्य यांची निर्मिती, विकास यांचे अनुषंगाने खरेदी.
- १.६) नविन मशिन फाऊंडेशन व मशिन वायरिंग, विद्युतीकरण, Electrical Layout व त्यावरील दुरुस्ती.
- १.७) उत्पादनाभिमुख प्रशिक्षण केंद्र (Production oriented Training Centre), प्रशिक्षण रोजगार व स्वयंरोजगार मार्गदर्शन कक्ष, प्रकल्प प्रयोगशाळा (Project Lab) यांची उभारणी व विस्तार व त्यासाठी लागणाऱ्या यंत्रसामग्री, हत्यारे, उपकरणे, फर्निचर यांची खरेदी व देखभाल, आधुनिकीकरण, इतर अनुषांगिक खर्च.

२) "+२ स्तरावरील व्यवसाय अभ्यासक्रम" ही योजना जिल्हास्तरीय योजना असल्याने संबंधित जिल्ह्याच्या मागणी क्रमांका अंतर्गत प्रधान लेखाशिर्ष २२०३ तंत्र शिक्षण खाली नियतव्ययाची मागणी जिल्हा नियोजन समितीकडे करण्यांत यावी. तसेच निधी अर्थसंकल्पीत होईल याची दक्षता घ्यावी.

३) सदर योजना जिल्हास्तरीय योजना असल्याने, संबंधित जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी यांनी नियोजन विभागाकडून वेळोवेळी निर्गमित होणाऱ्या मार्गदर्शक सूचनेनुसार जिल्हा नियोजन समितीकडे नियतव्ययाची मागणी करावी. तसेच निधी अर्थसंकल्पीत करणे व खर्चाबाबत पाठपुरावा करण्याची जबाबदारी संचालक (व्यवसाय शिक्षण), संबंधित सहसंचालक, प्रादेशिक कार्यालय व संबंधित जिल्हा व्यवसाय शिक्षण अधिकारी यांची राहिल.

४) या योजनेद्वारे उपलब्ध निधीतून खरेदी करण्यांत येणाऱ्या यंत्रसामग्री व साधनसामग्री, फर्निचर, हत्यारे, उपकरणे तसेच इतर आवश्यक बाबींना तांत्रिक मान्यता संचालक (व्यवसाय शिक्षण) यांनी देणे आवश्यक राहिल.

५) दिनांक १६ फेब्रुवारी, २००८ च्या नियोजन विभागाच्या शासन निर्णयामधील मार्गदर्शक सूचनेनुसार तसेच शासन पत्र क्रमांक संकीर्ण-२००८(४०५/०८)/व्यशि-२, दिनांक २३ जानेवारी, २००९ अनुसार, त्याचप्रमाणे शासनाकडून या संबंधी वेळोवेळी निर्गमित करण्यांत येणाऱ्या मार्गदर्शक सूचनेनुरूप कार्यवाही करण्यांत यावी.

६) हा शासन निर्णय नियोजन विभागाचा अनौपचारिक संदर्भ क्रमांक २११/१४८१, दिनांक ०१/११/२०१० अन्वये प्राप्त झालेल्या सहमतीनुसार तसेच वित्त विभागाचा शासन निर्णय क्रमांक विअप्र-१०.०८/प्र.क्र. ७०/२००८/विनियम, दिनांक १५ मे, २००९ अन्वये सुधारीत करण्यांत आलेल्या वित्तीय अधिकार नियम पुस्तिका-१९७८, भाग पहिला, उप विभाग तीन, अनुक्रमांक ४, नियम क्रमांक २७(२) अन्वये प्रशासनिक विभागास प्रदान केलेल्या वित्तीय अधिकारान्वये निर्गमित करण्यात येत आहे.

७) सदरहू आदेश शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करण्यांत आलेला असून, त्याचा संगणक साकेतांक क्रमांक २०१०११२५२१३६५२००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

१३.११.२०१०

सं.अ.बागेश्वर
(सं.अ.बागेश्वर)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति.

- (१) संचालक (व्यवसाय शिक्षण), व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण संचालनालय, म.रा. मुंबई १.
- (२) सहसंचालक, व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण, प्रादेशिक कार्यालय, मुंबई / पुणे / नाशिक / औरंगाबाद / अमरावती / नागपूर. (संचालनालयामार्फत)
- (३) जिल्हाधिकारी तथा सदस्य सचिव, जिल्हा नियोजन समिती ----- (संचालनालयामार्फत)
- (४) जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण अधिकारी, जिल्हा व्यवसाय शिक्षण व प्रशिक्षण कार्यालये (संचालनालयामार्फत)
- (५) मुख्यध्यापक, शासकीय तंत्र माध्यमिक शाळा/केंद्रे (संचालनालयामार्फत)
- (६) नियोजन विभाग, मंत्रालय (का.क्र. १४७१/१४८१)
- (७) वित्त विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- (८) उच्च व तंत्र शिक्षण विभाग, कार्यासन क्रमांक साशि-१ व व्यशि-४
- (९) निवड नस्ती (व्यशि-२) (तीन प्रतीत)